

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1978/79: 26

med anledning av propositionen 1978/79: 72 om ändring i lagen (1950: 382) om svenskt medborgarskap jämte motioner

Propositionen

I propositionen 1978/79: 72 (arbetsmarknadsdepartementet) föreslås efter föredragning av statsrådet Eva Winther att riksdagen skall antaga följande

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1950: 382) om svenskt medborgarskap

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1950: 382) om svenskt medborgarskap¹

dels att 1, 7, 8, 9, 11, 12 och 13 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas två nya paragrafer, 2 a § och 7 a §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Barn förvärvar svenskt medborgarskap vid födelsen, om

1. fadern är svensk medborgare och gift med barnets moder,

2. fadern är avliden men vid sin död var svensk medborgare och gift med barnets moder,

3. modern är svensk medborgare och gift med barnets fader eller änka efter honom, men fadern ej har medborgarskap i någon stat eller barnet icke vid födelsen förvärvat faderns medborgarskap,

4. modern är svensk medborgare och inte är gift med barnets fader eller änka efter honom.

1. modern är svensk medborgare,

2. fadern är svensk medborgare och gift med barnets moder,

3. fadern är avliden men vid sin död var svensk medborgare och gift med barnets moder.

Hittebarn som anträffas här i riket anses såsom svensk medborgare intill dess annat utrönes.

¹ Lagen omtryckt 1976: 469.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 a §

Har barn ej förvärvat svenskt medborgarskap enligt 1 eller 2 § men är barnets fader sedan tiden för barnets födelse svensk medborgare och har han genom slutligt avgörande av svensk domstol fått vårdnaden om barnet ensam eller gemensamt med barnets moder, förvärvat barnet svenskt medborgarskap genom att fadern eller, vid gemensam vårdnad, föräldrarna hos länsstyrelsen i det län, där barnet är kyrkobokfört, skriftligen anmäler sin önskan om detta innan barnet fyllt aderton år. Har barnet ej hemvist i Sverige, sker anmälan hos den centrala utlänningsmyndigheten. Har barnet fyllt femton år, fördras barnets samtycke.

7 §

Svenskt medborgarskap förloras av

1. den som förvärvat utländskt medborgarskap efter ansökan eller uttryckligt samtycke;

2. den som förvärvat utländskt medborgarskap genom att inträda i allmän tjänst i annan stat;

3. ogift barn under aderton år, som blir utländsk medborgare genom att utländskt medborgarskap, på sätt avses ovan i paragrafen, förvärvas av föräldrarna, om de hava vårdnaden om barnet, eller av endera, om han antingen ensam har vårdnaden eller har vårdnaden tillsammans med den andre och denne icke är svensk medborgare;

4. ogift barn under aderton år, som blir utländsk medborgare genom att föräldrarna ingå äktenskap med varandra; har barnet hemvist här i riket, inträder dock förlust av svenskt medborgarskap endast om barnet innan det fyllt aderton år flyttar ur riket och då har utländskt medborgarskap.

7 a §

Bestämmelserna i andra och tredje styckena tillämpas i fråga om stat med vilken Sverige har ingått avtal om detta.

Svensk medborgare, som genom fadern eller modern från födelsen

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

förvärvat medborgarskap även i fördragsslutande stat, förlorar det svenska medborgarskapet då han uppnår en i avtalet angiven ålder, som ej får understiga nitton och ej överstiga tjugutvå år, om han sedan minst fem år har sitt hemvist i den andra staten.

I fall som avses i andra stycket tillämpas reglerna i 8 § andra stycket, om ej annat anges i avtalet.

Den som enligt andra stycket förlorat svenskt medborgarskap och därefter oavbrutet varit medborgare i fördragsslutande stat som där anges, återvinner svenskt medborgarskap genom att, efter det han tagit hemvist här i riket, hos länsstyrelsen i det län där han är kyrkobokförd skriftligen anmäla sin önskan om detta. Vid sådant förvärv av medborgarskap skall reglerna i 4 § sista meningen och 5 § tillämpas.

8 §

Svensk medborgare, som är född utom riket samt aldrig här haft hemvist och ej heller uppehållit sig här under förhållanden som tyda på samhörighet med Sverige, förlorar sitt svenska medborgarskap, när han fyller tjugutvå år. På dessförinnan gjord ansökan må dock den centrala utlänningsmyndigheten medgiva att medborgarskapet bibehålles.

Svensk medborgare, som är född utom riket samt aldrig här haft hemvist och ej heller uppehållit sig här under förhållanden som tyda på samhörighet med Sverige *och som inte förlorar sitt svenska medborgarskap enligt 7 a § andra stycket*, förlorar sitt svenska medborgarskap, när han fyller tjugutvå år. På dessförinnan gjord ansökan må dock den centrala utlänningsmyndigheten medgiva att medborgarskapet bibehålles.

När någon enligt första stycket förlorar svenskt medborgarskap, medför detta förlust av sådant medborgarskap även för hans barn, som förvärvat medborgarskapet till följd av att han varit svensk medborgare, om icke förlusten skulle leda till att barnet kommer att sakna medborgarskap.

9 §

Den centrala utlänningsmyndigheten må på ansökan befria den som är eller önskar bli utländsk

Den centrala utlänningsmyndigheten må på ansökan befria den som är eller önskar bli utländsk

Nuvarande lydelse

medborgare från hans svenska medborgarskap. Är sökanden ej redan utländsk medborgare, skall som villkor för befrielsen stadgas, att han inom viss tid förvärvar medborgarskap i annan stat.

Föreslagen lydelse

medborgare från hans svenska medborgarskap. *Befrielse får ej vägras den som har sitt hemvist utom riket.*

Är sökanden ej redan utländsk medborgare, skall som villkor för befrielsen från svenskt medborgarskap föreskrivas, att han inom viss tid förvärvar medborgarskap i annan stat.

11 §

När någon gör anmälan enligt 3, 4 eller 10 §, åligger det länsstyrelsen att meddela beslut, huruvida på grund av anmälan svenskt medborgarskap förvärvats eller ej.

När någon gör anmälan enligt 2 a, 3, 4, 7 a eller 10 §, åligger det länsstyrelsen att meddela beslut, huruvida på grund av anmälan svenskt medborgarskap förvärvats eller ej. *Motsvarande gäller i fråga om den centrala utlänningsmyndigheten, när anmälan enligt 2 a § sker hos myndigheten.*

Vill någon erhålla förklaring att han är svensk medborgare, må han göra ansökan därom hos regeringen, som efter regeringsrättens hörande äger meddela sådan förklaring; dock må härvid icke prövas fråga som avses i första stycket.

12 §

Talan mot den centrala utlänningsmyndighetens beslut föres hos regeringen genom besvär.

Talan mot den centrala utlänningsmyndighetens beslut föres hos regeringen genom besvär *utom i fall som avses i andra stycket.*

Talan mot länsstyrelsens beslut föres hos kammarrätten genom besvär.

Talan mot länsstyrelsens beslut *samt mot beslut av den centrala utlänningsmyndigheten enligt 11 § första stycket* föres hos kammarrätten genom besvär.

13 §

Den som fyllt aderton år äger utan hinder av att han står under annans vårdnad själv göra ansökan eller anmälan enligt denna lag.

Anmälan *må* ej göras genom förmyndare eller vårdnadshavare.

Anmälan *får* ej, *utom i fall som anges i 2 a §*, göras genom förmyndare eller vårdnadshavare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1979.

Barn som är fött den 1 juli 1961 eller senare och som skulle ha blivit svensk medborgare om 1 § i dess lydelse enligt denna lag hade varit gällande vid barnets födelse, förvärvar svenskt medborgarskap genom att

modern före den 1 juli 1982 hos den centrala utlänningsmyndigheten skriftligen anmäler sin önskan härom. Vad som sagts nu gäller endast om vid anmälningstillfället modern är svensk medborgare och har del i vårdnaden om barnet samt barnet ej fyllt 18 år. Har barnet fyllt 15 år fordras barnets samtycke.

Anmälan enligt första stycket får ske även i fall då barnet förvärvat svenskt medborgarskap vid födelsen men därefter förlorat sitt svenska medborgarskap enligt förutvarande 7 § 4.

Vid anmälan enligt första stycket tillämpas 11 § första stycket, 12 § andra stycket och 13 § andra stycket.

Har barn förvärvat svenskt medborgarskap enligt första stycket, skall barnet vid tillämpning av 7 a § anses som svensk medborgare från födelsen.

Motionerna

1978/79: 1564 av Sten Svensson m.fl. (m)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar att barn till såväl svensk man som kvinna alltid skall bli svensk medborgare vid födelsen.

1978/79: 2038 av Per Gahrton (fp)

I motionen yrkas att riksdagen måtte anta följande formulering av 7 § punkt 1 i medborgarskapslagen:

Propositionens förslag

Svenskt medborgarskap förloras av

1. den som förvärvar utländskt medborgarskap efter ansökan eller uttryckligt samtycke.

Motionens förslag

Svenskt medborgarskap förloras av

1. den som förvärvar utländskt medborgarskap efter *egen* ansökan eller *eget* uttryckligt samtycke.

Utskottet

Medborgarskapslagen liksom motsvarande lagar i de övriga nordiska länderna bygger på härstamningsprincipen. Den innebär att föräldrarnas medborgarskap avgör vilket medborgarskap barn får vid födelsen. Enligt gällande regler följer barn som föds i äktenskap fadern i medborgarskaps-hänseende. För barn till föräldrar som inte varit gifta med varandra eller vilkas äktenskap upplösts genom äktenskapsskillnad gäller att de får svenskt medborgarskap vid födseln om modern är svensk medborgare.

Under atskilliga år har kritik riktats mot att modern har en underordnad ställning när det gäller rätten att ge barn i äktenskap svenskt medborgarskap. Förutom från jämställdhetssynpunkt har reglerna ansetts otillfredsställande då barn till svensk moder i många fall föds och växer upp i vårt land utan att i alla hänseenden åtnjuta det skydd och de förmåner som tillkommer svenska barn. Då frågan senast behandlades i riksdagen framhöll inrikesutskottet (1975/76: 44 s. 10) att reglerna var otidsenliga och att

lagen borde utformas med utgångspunkt i principen att barn får svenskt medborgarskap om någon av föräldrarna är svensk. Riksdagen förutsatte att regeringen skulle återkomma med förslag sedan frågan varit uppe på det internationella planet varvid bl. a. en fortsatt samordning mellan medborgarskapslagarna i de nordiska länderna skulle eftersträvas.

I enlighet med riksdagens önskemål föreslås nu i propositionen att barn till svensk kvinna alltid skall bli svensk medborgare vid födelsen. Detta skall gälla oavsett om föräldrarna är gifta eller ej och oberoende av om barnet föds i eller utanför Sverige. Vidare föreslås att svensk man som är fader till utländskt barn utom äktenskap under vissa förutsättningar skall kunna ge barnet svenskt medborgarskap genom anmälan till länsstyrelse eller, i vissa fall, statens invandrarverk (SIV). En sådan förutsättning skall vara att han efter beslut av svensk domstol har del i vårdnaden om barnet. De föreslagna reglerna ger upphov till ökat antal dubbla medborgarskap. Därför föreslås regler för avveckling i vissa fall av det ena medborgarskapet när barnet har uppnått vuxen ålder.

De föreslagna ändringarna i medborgarskapslagen är resultatet av nordiskt samarbete.

Utskottet noterar med tillfredsställelse det framlagda förslaget, som innebär att jämställdhetsprincipen genomförs när det gäller medborgarskap för barn vars föräldrar är eller har varit gifta. Det har inte väckts några motioner med ändringskrav på denna punkt. Sten Svensson m. fl. (m) vill emellertid gå ett steg längre. De uttalar i motionen 1564 att det inte finns skäl att göra skillnad mellan barn till föräldrar där äktenskap inte föreligger och barn till föräldrar som är eller varit gifta med varandra. Motionärerna vill därför ha en regel som innebär att barn till såväl svensk man som kvinna alltid skall bli svensk medborgare vid födseln.

Utskottet kan i viss mån hålla med motionärerna. Från principiella utgångspunkter är det rimligt att barn behandlas lika oavsett om äktenskap mellan föräldrarna föreligger eller ej. Å andra sidan uppstår praktiska problem med ett så långtgående förslag som motionärernas. Åtskilliga barn med ingen eller mycket svag faktisk anknytning till Sverige skulle få svenskt medborgarskap, vilket bl. a. skulle medföra ökade problem med dubbla medborgarskap. I propositionen har man, som tidigare sagts, sökt lösa frågan genom att låta utländskt barn som har svensk fader genom ett anmälningsförfarande få svenskt medborgarskap. Som förutsättning skall därvid gälla att det finns den anknytningen till Sverige att fadern ensam eller tillsammans med modern fått vårdnaden om barnet genom avgörande av svensk domstol.

Utskottet anser sig kunna godta propositionens förslag. Det bör noteras att övriga nordiska länder inte ens velat gå så långt som propositionens förslag innebär. Sedan man fått erfarenheter av hur de nya bestämmelserna verkar i praktiken kan det måhända finnas skäl att överväga en utvidgning av reglerna i den riktning motionärerna tänker sig. Frågan bör i så fall

i första hand tas upp på ett nordiskt plan. Utskottet räknar med att regeringen vid behov tar erforderliga initiativ. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionsyrkandet om ändring i lagförslaget.

I den andra motionen, 2038, som väckts med anledning av propositionen tar Per Gahrton (fp) upp en fråga som inte direkt behandlats i den utredning som ligger bakom lagförslaget. Det gäller i vad mån föräldrar i egenskap av förmyndare bör ha rätt att företräda barn i samband med förvärv av utländskt medborgarskap. Sådant förvärv medför nämligen enligt 7 § förlust av det svenska medborgarskapet.

I anslutning till synpunkter som riksskatteverket fört fram med hänvisning till förslag om förstärkt skydd för fri- och rättigheter (jfr SOU 1978: 34) hävdar motionären att ett barn inte bör gå miste om sitt svenska medborgarskap utan att barnet personligen har givit sitt samtycke till förvärvet av det utländska medborgarskapet. Motionären begär att 7 § skall ändras i enlighet härmed.

Utskottet är inte berett biträda motionärens förslag om en lagändring. Frågan har en större räckvidd än enbart det fall motionären tar upp. Hela problemet i vad mån föräldrar bör äga rätt att företräda omyndiga barn i medborgarskapsärenden aktualiseras i sammanhanget. Den regel motionären vill ha ändrad gäller det fall barnet förvärvar utländskt medborgarskap utan att föräldrarna samtidigt gör det. Det finns emellertid även andra fall av förlust av svenskt medborgarskap utan personligt samtycke av barnet. Det vanligaste torde vara att det svenska medborgarskapet förloras genom att föräldrar, som är vårdnadshavare, förvärvar utländskt medborgarskap för sig och barnet. Utskottet vill emellertid inte förneka att det kan finnas skäl att granska den aktualiserade frågan åtminstone när det gäller äldre barn. Utskottet har därför inte något att erinra mot att regeringen i lämpligt sammanhang tar upp problemet och då i första hand på det nordiska planet.

Utskottet går härfter över till ett par frågor som rör de föreslagna övergångsbestämmelserna. Lagen skall träda i kraft den 1 juli i år. Reglerna föreslås få tillbakaverkande kraft på det sättet att barn under 18 år som skulle blivit svensk medborgare om de nya reglerna gällt vid barnets födelse skall kunna förvärva svenskt medborgarskap genom att modern före den 1 juli 1982 anmäler sin önskan härom till invandrarverket. Som förutsättningar skall enligt propositionen gälla bl. a. att modern är svensk medborgare vid anmälningstillfället och har del i vårdnaden om barnet. Kravet på del i vårdnaden torde närmast ha till syfte att utesluta ett inflytande från modern i de fall hon av svensk domstol fråntagits vårdnaden till förmån för fadern. Regeln i den föreslagna utformningen sträcker sig emellertid längre och kan få olyckliga följder i fall en i utlandet bosatt moder enligt lagen i det landet inte kan vara vårdnadshavare eller om hon av myndighet i bosättningslandet fråntagits vårdnaden. I sådana fall kan det vara särskilt viktigt att modern har möjlighet att göra anmälan om

önskemål om svenskt medborgarskap för barnet. Övergångsbestämmelserna bör därför justeras så att möjlighet att anmäla öppnas även för dessa fall. Det kan ske genom att modern tillerkänns rätt att göra anmälan oavsett om hon är formell vårdnadshavare eller ej. Denna regel bör kompletteras med en bestämmelse som ger fadern det avgörande inflytandet för det fall han av svensk domstol ensam tillerkänts vårdnaden om barnet. Utskottet föreslår i det följande ändring av reglerna i enlighet med det sagda.

I anslutning till övergångsbestämmelserna vill utskottet något beröra en annan fråga om anmälningsförfarandet. Enligt 1 § 3 medborgarskapslagen i gällande lydelse förvärvar barn i äktenskap till svensk moder svenskt medborgarskap om fadern är statslös eller barnet vid födelsen inte förvärvar faderns medborgarskap. Ibland är det inte möjligt att reda ut om barnet enligt denna bestämmelse verkligen förvärvat utländskt medborgarskap. I folkbokföringen antecknas att medborgarskapet är okänt eller liknande. Det synes angeläget att även fall av denna typ omfattas av anmälningsförfarandet. Anmälan bör alltså – under den treåriga övergångstiden – få ske, inte bara när det är klart att barnet vid födelsen fick faderns utländska medborgarskap, utan också när det inte går att med rimliga ansträngningar få klarhet i frågan.

Utskottet har i övrigt inte funnit anledning att göra något uttalande i anslutning till de föreslagna bestämmelserna i propositionen. Lagförslaget godtas alltså med den justeringen i övergångsbestämmelserna som tidigare beskrivits.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med avslag på motionen 1978/79: 1564 antar det genom propositionen 1978/79: 72 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1950: 382) om svenskt medborgarskap såvitt angår 1 och 2 a §§.
2. att riksdagen med avslag på motionen 1978/79: 2038 antar 7 § lagförslaget.
3. att riksdagen antar övergångsbestämmelserna i följande som utskottets förslag betecknade lydelse

Propositionens förslag

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1979.

Barn som är fött den 1 juli 1961 eller senare och som skulle ha blivit svensk medborgare om 1 § i dess lydelse enligt denna lag hade varit gällande vid barnets födelse, förvärvar svenskt medborgarskap genom att modern före den 1 juli 1982 hos den centrala utlänningsmyndigheten skriftligen anmäler sin

Utskottets förslag

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1979.

Barn som är fött den 1 juli 1961 eller senare och som skulle ha blivit svensk medborgare om 1 § i dess lydelse enligt denna lag hade varit gällande vid barnets födelse, förvärvar svenskt medborgarskap genom att modern före den 1 juli 1982 hos den centrala utlänningsmyndigheten skriftligen anmäler sin

Propositionens förslag

önskan härom. Vad som sagts nu gäller endast om vid anmälnings-tillfället modern är svensk medborgare och *har del i vårdnaden om barnet samt* barnet ej fyllt 18 år. Har barnet fyllt 15 år fordras barnets samtycke.

Anmälan enligt första stycket får ske även i fall då barnet förvärvat svenskt medborgarskap vid födelsen men därefter förlorat sitt svenska medborgarskap enligt förutvarande 7 § 4.

Vid anmälan enligt första stycket tillämpas 11 § första stycket, 12 § andra stycket och 13 § andra stycket.

Har barn förvärvat svenskt medborgarskap enligt första stycket, skall barnet vid tillämpning av 7 a § anses som svensk medborgare från födelsen.

Utskottets förslag

önskan härom. Vad som sagts nu gäller endast om vid anmälnings-tillfället modern är svensk medborgare och barnet ej fyllt 18 år. Har barnet fyllt 15 år fordras barnets samtycke. *Har barnets fader genom slutligt avgörande av svensk domstol ensam fått vårdnaden om barnet, fordras även faderns samtycke.*

Anmälan enligt första stycket får ske även i fall då barnet förvärvat svenskt medborgarskap vid födelsen men därefter förlorat sitt svenska medborgarskap enligt förutvarande 7 § 4.

Vid anmälan enligt första stycket tillämpas 11 § första stycket, 12 § andra stycket och 13 § andra stycket.

Har barn förvärvat svenskt medborgarskap enligt första stycket, skall barnet vid tillämpning av 7 a § anses som svensk medborgare från födelsen.

4. att riksdagen antar lagförslaget i de delar som inte behandlats ovan.

Stockholm den 27 februari 1979

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

ELVER JONSSON

Närvarande: Elver Jonsson (fp), Bengt Fagerlund (s), Jan-Ivan Nilsson (c), Torsten Stridsman (c), Birger Nilsson (s), Gördis Hörnlund (s), Ingrid Ludvidsson (s), Arne Fransson (c), Bernt Nilsson (s), tredje vice talman-nen Karl Erik Eriksson (fp), Pär Granstedt (c), Frida Berglund (s), Sten Svensson (m), Sixten Pettersson (m) och Lars Ulander (s).

